

Naziv originala:
L'ÉTRANGER
ALBERT CAMUS

Copyright © Editions Gallimard, Paris, 1942, All rights reserved
Copyright © 2017 ovog izdanja KONTRAST izdavaštvo

Za izdavača
Vladimir Manigoda

Urednik:
Danilo Lučić

Prevod:
Zlatko Crnković

Lektura i korektura:
Tomislav Perazić

Grafičko oblikovanje:
Jelena Lugonja

Štampa:
Kontrast štampa, Beograd

Tiraž:
1000

Izdavač:
Kontrast, Beograd
Klaonička 2, Zemun
e-mail: jakkontrast@gmail.com
kontrastizdavastvo.com
facebook.com/KontrastIzdavastvo

Alber Kami

STRANAC

KONTRAST
Beograd, 2017.

PRVI DEO

I

Danas mi je mama umrla. Ili možda juče, ne znam. Dobio sam telegram iz staračkog doma: „Majka preminula. Sahrana sutra. S naročitim poštovanjem.” Ali, to ništa ne znači. Možda je to ipak bilo juče. Starački dom je u Marengu, osamdeset kilometara od Alžira.

Krenuću autobusom u dva sata i stići ću tamo negde posle podne. Tako ću moći da probdim noć uz pokojnicu, a vratiću se sutra uveče. Zatražio sam od svoga poslodavca dva dana odsustva, što nije mogao da odbije zbog ovakvog razloga. Ali, nije mu bilo pravo. Čak sam mu rekao: „Nisam ja kriv za to.” Nije mi ništa odgovorio. Tada sam pomislio da nije trebalo da mu to kažem. Uostalom, nisam imao zbog čega da mu se izvinjavam. Zapravo je trebalo da mi izrazi saučešće. Ali, verovatno će to učiniti prekosutra, kad budem u crnini. Zasad kao da mama nije ni umrla. A posle sahrane biće to gotova stvar i sve će poprimiti službeniji izraz.

Krenuo sam autobusom u dva sata. Bilo je veoma vruće. Ručao sam bio, kao i obično, u restoranu kod Selesta. Svi su me mnogo žalili, a Selest je rekao: „Majka je samo jedna.“ Kad sam odlazio, ispratili su me do vrata. Bio sam malo smućen jer sam morao da odem do Emanuela da pozajmim od njega crnu kravatu i flor. Njemu je pre nekoliko meseci umro stric.

Trčao sam da ne zakasnim na autobus. Od te žurbe i trčanja, pa od drndanja autobusa, smrada benzina i treperenja druma i neba, od svega toga sam zadremao. Spavao sam gotovo tokom cele vožnje. A kad sam se probudio, bio sam naslonjen na nekog vojnika koji mi se osmehnuo i upitao putujem li izdaleka. Odgovorio sam: „Da”, samo da ne bih morao s njim da razgovaram.

Starački dom je na dva kilometra od sela. Taj put sam prepešačio. Hteo sam odmah da vidim majku. Ali mi je vratar rekao da moram najpre da odem kod upravnika. Bio je zauzet, pa sam malo pričekao. Za sve to vreme vratar je nešto govorio, a onda sam posetio upravnika — primio me je u svojoj kancelariji. Bio je to sitan starac odlikovan Legijom časti. Pogledao me je svojim svetlim očima. Zatim mi je stisnuo ruku i toliko je zadržao u svojoj da već nisam znao kako da je izvučem. Pogledao je u nekakve spise i rekao mi: „Gospođa Merso je došla ovamo pre tri godine. Vi ste joj bili jedini oslonac.” Pomislio sam da mi nešto zamera, pa sam počeo da mu objašnjavam. Ali me on preseče u reči: „Ne morate da se, drago dete, opravdavate! Pročitao sam dosije vaše majke. Vi niste mogli da podmirujete njene potrebe. Njoj je bila potrebna negovateljica. Vi imate skromnu platu, a ona je, sve u svemu, bila ovde srećnija.” Rekoh: „Jeste, gospodine upravniče.” On dodade: „Imala je, znate, ovde prijatelje, svoje vršnjake. S njima je imala zajednička interesovanja koja pripadaju jednom drugom vremenu. A vi ste mladi, i ona bi se dosađivala s vama.”

To je istina. Dok je bila kod kuće, mama me je neprestano nemo pratila pogledom. Tokom prvih dana

u staračkom domu često je plakala. Ali, to je bilo zbog navike. Posle nekoliko meseci bi plakala da su je odveli odatle. I opet zbog navike. Delimično je i zbog toga u poslednjih godinu dana gotovo uopšte nisam posećivao. Pa i zato što bih tada izgubio celu nedelju, a da i ne govorim o naporu koji je bio potreban da odlazim na autobus, kupujem kartu i putujem dva sata.

Upravnik je i dalje govorio. Ali ga gotovo više nisam ni slušao. Zatim mi reče: „Sigurno želite da vidite majku.” Ustadoh bez reči, a on pođe ispred mene prema vratima. Na stepenicama mi objasni: „Preneli smo je u našu malu mrtvačnicu. Da se ostali ne uznemire. Kad god umre neko od njih, svi su dva-tri dana nervozni. A to otežava rad.” Prošli smo kroz dvorište u kojem je bilo mnogo staraca koji su ćaskali u malim grupama. Ućutali su se dok smo prolazili. Iza naših leđa opet su nastavili razgovore. Baš kao prigušeno brbljanje papagaja. Pred vratima jedne omanje zgrade upravnik se pozdravi sa mnom. „Ostavljam vas, gospodine Merso. Stojim vam na raspolaganju u svojoj kancelariji. U načelu, sahrana je zakazana za deset sati pre podne. Mislili smo da ćete tako moći da bdite noćas uz pokojnicu. Još nešto — vaša majka je, čini se, više puta svojim drugovima izrazila želju da bude sahranjena po verskom obredu. Ja sam preduzeo sve što treba. Hteo sam samo da vas o tome obavestim.” Zahvalih mu. Majka nije bila nevernica, ali nije nikad za života mislila na veru.

Udoh. Beše to vrlo svetla dvorana, okrečena u belo, sa stropom od šarenog stakla. U njoj je bilo stolica i stalaka s postoljem u obliku slova X. Na dva stalka u

sredini ležao je poklopljen mrtvački sanduk. Videli su se samo blistavi, jedva zašrafljeni zavrtnji kako štrče iz dasaka premazanih smeđom bojom. Pored odra sedela je bolničarka Arapkinja u beloj haljini, sa šarenom, svilenom maramom na glavi.

U tom trenutku uđe iza mojih leđa vratar. Mora da je dotrčao. Zamuckivao je: „Zatvorili smo je, ali treba samo da odvijem šrafove pa da je vidite.” Prišao je sanduku, ali ga zaustavih. Reče mi: „Nećete?” Odgovorih: „Neću.” Zastade, a ja se posramih, jer osetih da nisam smeo to da kažem. Odmah zatim me pogleda i upita: „Zašto?”, ali bez prekora u glasu, kao da ga samo zanima. Odgovorih: „Ne znam.” Tada, sučući svoj beli brk, reče, ne gledajući me: „Razumem.” Oči mu behu lepe, svetloplave, a put pomalo rumena. Dade mi stolicu, pa i sam sede tik iza mene. Negovateljica ustade i pođe prema vratima. On mi tada reče: „Ima rak.” Nisam ga razumeo, pa pogledah bolničarku i opazih da ispod očiju nosi zavoj koji joj je bio obavijen oko cele glave. U visini nosa zavoj je bio ravan. Na licu joj se video samo taj beli zavoj.

Kad je izašla, vratar reče: „Ostaviću vas samog.” Ne znam kakav sam pokret napravio, ali je ostao da stoji iza mene. Smetala mi je ta njegova prisutnost iza mojih leđa. Prostorija je bila puna lepog svetla u predvečerje. Dva stršljena zujala su oko staklenog stropa. Osećao sam kako me obuzima dremež. Ne osvrnuvši se, upitah vratara: „Jeste li već dugo ovde?” Odmah mi odgovori: „Pet godina”, kao da je neprestano čekao da ga to pitam.

Zatim se raspričao. Bio bi se vrlo začudio da mu je neko nekad rekao da će završiti kao vratar starač-

kog doma u Marengu. Šezdeset četiri mu je godine, a poreklom je iz Pariza. Upaduh mu u reč: „A niste oдавde?” Zatim se setih da mi je, pre nego što me je odveo kod upravnika, pričao o majci. Rekao mi je da bi je trebalo brzo pokopati, jer je u ravnici vruće, pogotovo u ovom kraju. Tada mi je kazao da je živeo u Parizu i da ne može da ga zaboravi. U Parizu čovek ostaje uz pokojnika po tri, pa i četiri dana. Ovde za to nema vremena, čovek se još nije ni snašao, a već mora da juri za mrtvačkim kolima. Tada mu je žena rekla: „Čuti, o tome ne treba da govoriš pred gospodinom.” Starac je pocrveneo i izvinio se. Upleo sam se i rekao: „Ma ni govora!” Mislio sam da dobro i zanimljivo pripoveda.

U mrtvačnici mi je kazao da je došao u starački dom kao puki siromah. Budući da se osećao zdravim, ponudio se da bude vratar. Napomenuh mu da je zapravo isto što i drugi u domu. Reče mi da nije. Već sam se bio začudio kako govori: „oni”, „ostali” i, ređe, „starci” o ostalima od kojih neki nisu bili stariji od njega. Ali svakako da to nije isto. On je vratar i, u neku ruku, ima nekakvu vlast nad njima.

Tada opet uđe negovateljica. Bilo se naglo smrklo. Vrlo brzo se mrak zgusnuo iznad staklenog stropa. Vrtar okrenu prekidač, a iznenadni blesak svetla zase ni mi oči. Pozva me u trpezariju na večeru. Ali nisam bio gladan. Tada se ponudi da mi donese šoljicu bele kafe. Pošto mnogo volim belu kafu, pristadoh i on se začas vrati s poslužavnikom. Popih kafu. Onda poželeh da zapalim. Ali sam se premišljao, jer nisam bio načisto da li smem da pušim pred majkom. Porazmislih i

zaključih da to uopšte nije važno. Ponudih vratara cigaretom, pa zapalismo.

U jednom trenutku mi reče: „Znate da će i prijatelji vaše gospođe majke doći da bdiju. Takav je običaj. Moram da donesem stolice i crne kafe.” Upitah ga da li bi mogla da se ugasi jedna svetiljka. Zamarao me je odsjaj svetla na belim zidovima. Odgovorio mi je da ne može. Električne instalacije su tako uređene — ili sve ili ništa. Nisam se više mnogo obazirao na njega. Otišao je, vratio se i razmestio stolice. Na jednu od njih poređao je šoljice oko džezve. Zatim je seo naspram mene, s druge strane mame. Negovateljica je bila takođe tu, u dnu dvorane, okrenuta leđima. Nisam video šta radi. Ali, po pokretima ruku zaključio sam da plete. Bilo je prijatno, kafa me je zagrejala, a kroz otvorena vrata dopirao je miris noći i cveća. Čini mi se da sam malo zadremao.

Probudilo me je nekakvo šuštanje. Kad sam otvorio oči, učinilo mi se da je prostorija zbog beline još blistavija. Preda mnom nije bilo nijedne senke, a svaki predmet, svaki čošak, sve krivine ocrtavale su se toliko jasno da su mi bole oči. U taj čas uđoše majčini prijatelji. Bilo ih je svega desetak i nemo su stupali na tu jarku svetlost. Video sam ih jasno kao što nikad nikog nisam video, ni jedna pojedinost na njihovim licima i odeći nije izmakla mom pogledu. Međutim, nisam ih čuo i jedva da sam mogao da poverujem u njihovo postojanje. Gotovo sve žene nosile su pregače, a traka koja im je stezala struk još im je više isticala ispupčeni trbuh. Nikad dotad nisam zapazio koliko stare žene mogu biti

trbušaste. Muškarci su bili gotovo svi vrlo mršavi i nosili su štapove. Iznenadio sam se što im ne vidim oči, nego samo nekakvo mutno svetlucanje u spletu bora. Kad su posedali, većina njih me je posmatrala i klimala u neprilici glavom, a usne im behu uvučene u bezuba usta, pa nisam bio načisto pozdravljaju li me ili su u pitanju nehوتيčni trzaji. Ipak, mislim da su me pozdravljali. Tada primetih da su svi posedali naspram mene, oko vratara, tresući glavama. Načas me obuze čudan utisak da su došli da mi sude.

Malo zatim jedna žena zaplaka. Sedela je u drugom redu, zaklonjena jednom svojom drugaricom, pa nisam mogao dobro da je vidim. Plakala je i neprestano jecala, činilo mi se da neće nikad prestati. Ostali kao da je nisu čuli. Bili su pogureni, setni i nemi. Gledali su u kovčeg, ili u svoj štap, ili nešto drugo, ali su gledali samo u to. Ona žena je stalno plakala. Čudio sam se, jer je nisam poznavao. Poželeo sam da umukne. Ipak, nisam se usudio da joj to kažem. Vrtar se nagnuo nad nju, rekao joj nešto, ali je ona zavrtela glavom, nešto promumljala i nastavila da plače. Tada vrtar dođe na moju stranu. Sede do mene. Posle podosta vremena reče mi, ne gledajući me: „Bila je vrlo privržena vašoj gospođi majci. Kaže da joj je ona ovde bila jedina prijateljica i da sad više nema nikoga.”

Ostali smo tako prilično dugo. Uzdasi i jecaji one žene bivali su sve ređi. Često je šmrkala. Napokon je umuknula. Nije mi se više spavalo, ali sam bio umoran i bolela su me krsta. Sad mi je ćutanje svih tih ljudi bilo mučno. Tek s vremena na vreme začuo bih nekakav

čudan šum, ali nisam znao šta je to. Najzad sam se setio da neki starci usisavaju obraze i tako proizvode to čudno mljackanje. Oni to nisu ni primećivali, toliko su bili zadubljeni u svoje misli. Čak sam imao utisak da im ta pokojnica što leži među njima ništa ne znači. Ali sad mislim da je taj moj utisak bio pogrešan.

Svi smo popili kafu kojom nas je poslužio vratar. Posle toga se više ničega ne sećam. Noć je prošla. Sećam se da sam u jednom trenutku otvorio oči i video kako starci spavaju zbijeni jedno uz drugo, osim jednog jedinog koji me je, naslonjen bradom na šake u kojima je čvrsto držao štap, netremice gledao, kao da je jedva čekao da se probudim. Zatim sam opet zaspao. Probudio sam se od bola u krstima, koji je postajao sve jači. Dnevno svetlo je prodiralo kroz šarena stakla. Malo zatim probudio se jedan starac i dugo kašljao. Pljuvao je u veliku kockastu maramicu, a svaki ispljuvak kao da je čupao iz sebe. Probudio je i ostale, pa im je vratar rekao da sad moraju da idu. Poustajali su. Od narpornog bdenja lica su im bila siva kao pepeo. Izlazeći, svi su se, na moje veliko čudo, rukovali sa mnom — kao da nas je ta noć, u kojoj nismo ni reči progovorili, nekako zblížila.

Bio sam umoran. Vratar me je odveo u svoj stan gde sam se malo uredio. Ponovo sam popio belu kafu koja je zaista bila dobra. Kad sam izašao, već se bilo razdanilo. Iznad brežuljaka što dele Marengo od mora nebo je bilo prošarano rumenilom. A vetar koji je duvao preko njih donosio je miris soli. Na pomolu je bio lep dan. Odavno nisam bio na selu i osećao sam kako bih, da nije majke, uživao u šetnji.

Međutim, čekao sam u dvorištu, ispod platna. Udisao sam miris sveže zemlje i nisam više bio pospan. Mislio sam na kolege u kancelariji. U ovo doba dana ustaju da pođu na posao — meni je to oduvek bio najteži trenutak. Još sam neko vreme razmišljao o tome, ali mi pažnju privuče zvono što je zazvonilo negde u zgradama. Unutra, iza prozora, razlegnu se nekakvo komešanje, a onda se opet sve utiša. Sunce je poskočilo na nebu — već mi je grejalo noge, vratar je prošao kroz dvorište i rekao mi da me traži upravnik. Otišao sam u njegovu kancelariju. Dao mi je da potpišem nekoliko dokumenata. Primetih da je obukao crn kaput i prugaste pantalone. Dohvatio je telefonsku slušalicu i obratio mi se: „Malopre su stigli službenici pogrebnog zavoda. Zamoliću ih da zatvore kovčeg. Želite li da pre toga poslednji put vidite majku?” Odgovorih da ne želim. Snizivši glas, upravnik naredi preko telefona: „Fižak, recite ljudima da mogu ići.”

Zatim dodade da će prisustvovati pogrebu, a ja mu zahvalih. Sede za svoj pisaći sto i prekrsti svoje kratke noge. Saopšti mi da ćemo on i ja biti sami, s dežurnom bolničarkom. U načelu, ostali ne prisustvuju sahranama. Dopušta im se samo da čuvaju mrtve. „Iz čovječnosti”, primeti. Ali je u ovoj prilici izuzetno odobrio jednom starom majčinom prijatelju da učestvuje u pratnji: Tomasu Perezu. Tu se upravnik nasmeši. Reče mi: „Shvatate, reč je o pomalo detinjastim osećanjima. Ali, on i vaša majka bili su nerazdvojni. U domu su se šalili na njihov račun, govorili su Perezu: „To vam je verenica.” A on se smeja. To ih je uveseljavalo. Činje-

nica je da ga je smrt gospođe Merso duboko potresla. Smatrao sam da mu ne smem uskratiti to odobrenje. Ali, na savet lekara koji ih redovno obilazi, zabranio sam mu da noćas bdi.”

Prilično smo dugo ćutali. Upravnik ustade i pogleda kroz prozor, a onda napomenu: „Evo već i sveštenika iz Marenga. Poranio je.” Upozorio me da ima najmanje tri četvrt sata hoda do crkve koja je u samom selu. Sidosmo. Ispred zgrade stajao je sveštenik sa dva ministranta. Jedan je od njih držao kadionicu, a sveštenik se sagnuo da podesi dužinu srebrnog lanca. Kad smo izašli, sveštenik se uspravio. Obratio mi se sa „sine” i rekao mi dve-tri reči. Zatim je ušao, a ja za njim. Odmah spazih da su zavrtnji na kovčegu pričvršćeni i da su u prostoriji četiri čoveka u crnom. U isti čas začuh upravnika kako mi kaže da kola čekaju na putu, i sveštenika kako počinje molitvu. Od tada je sve teklo vrlo brzo. Oni ljudi su prišli kovčegu s mrtvačkim pokrovom. Sveštenik, njegovi pratioci, upravnik i ja izađosmo. Ispred vrata je stajala neka gospođa koju nisam poznavao. „Gospodin Merso”, reče upravnik. Nisam dobro čuo ime te gospođe, samo sam shvatio da je bolničarka određena da prati kovčeg. Bez smeška je naklonila svoju koščatu i dugačku glavu. Zatim smo se sklonili da propustimo kovčeg.

Pošli smo za grobarima i izašli iz staračkog doma. Ispred vrata stajala su kola. Onako lakirana, duguljasta i sjajna, podsećala su me na đaćku pernicu. Pokraj njih je stajao pogrebnik, smešno obučen čovečuljak, i neki starac koji se neprirodno držao. Shvatih da je to gospodin Perez. Nosio je mek pusten i šešir okruglog

i širokog oboda (skinuo ga je kad je kovčeg prolazio kroz vrata), odelo kojem su pantalone padale u naborima na cipele, i kravatu od crne tkanine s velikim belim okovratnikom. Usne su mu podrhtavale ispod nosa posutog crnim pegama. Iz njegove sede i prilično nežne kose virile su čudne, klempave i nepravilne uši čija me je boja crvena kao krv iznenadila na tom bledunjavom licu. Pogrebnik nam svima odredi mesta. Sveštenik je išao napred, a za njim kola. Oko njih ona četvorica. Iza njih upravnik, ja i, na kraju povorke, bolničarka i gospodin Perez.

Sunce je već bilo preplavilo nebo. Počelo je da pritisaka zemlju i žega je naglo rasla. Ne znam zašto smo onoliko čekali pre nego što smo krenuli. Bilo mi je vruće u tamnom odelu. Oniski starac koji je bio nataknuo šešir ponovo ga je skinuo. Okrenuo sam se donekle na njegovu stranu i posmatrao ga dok mi je upravnik pričao o njemu. Rekao mi je da su se moja majka i gospodin Perez često šetali sve do sela u pratnji bolničarke. Gledao sam prirodu oko sebe. Između redova čempresa koji vode na brežuljke što dodiruju nebo, ona crvena i zelena zemlja, one retke i jasno ocrtane kuće — razumeo sam majku. Veče u ovom kraju mora da je setno zatišje. Sada je od žarkog sunca treperio krajolik i činio se nečovečnim i sumornim.

Krenusmo. Tada spazih da Perez hramlje. Kola su se sve brže kretala i starac je zaostajao. Jedan od onih koji su išli uz kola takođe je bio zaostao i poravnao se sa mnom. Začudio sam se koliko je brzo Sunce odskočilo na nebu. Opazio sam da polje već odavno odzvanja od zujanja insekata i pucketanja

nja trave. Znoj mi je curio niz lice. Bio sam gologlav, pa sam se hladio maramicom. Nameštenik pogrebnog zavoda rekao mi je tada nešto što nisam razumeo. Istovremeno je brisao glavu maramicom koju je držao u levoj ruci, a desnom je podigao rub kačketa. Upitah ga: „Molim?“ On ponovi pokazujući u nebo: „Ala žeže.“ Rekoh: „Da.“ Malo zatim zapita: „Da li vam je to majka?“ Ponovo rekoh: „Da.“ „Da li je bila stara?“ Odgovorih: „Pa, tako“, jer nisam zapravo znao koliko joj je bilo godina. Zatim se ućutao. Osvrnuo sam se i spazio staroga Pereza na pedesetak metara iza nas. Žurio je mašući šeširom u ruci. Pogledah i upravnika. Koraćao je vrlo dostojanstveno, bez ijednog nepotrebnog pokreta. Nekoliko kapljica znoja mu je orosilo čelo, ali ih on nije brisao. Učinilo mi se da povorka odmiče nešto brže. Oko mene uvek suncem osvetljeno i obasjano polje. Nebo je nesnosno sijalo. Neko vreme smo išli delom puta koji je nedavno popravljan. Katran se topio na suncu. Noge su upadale u njega i ostavljale trag u njegovoj sjajnoj kaši. Kočijašev šešir od kuvane kože iznad kola kao da je bio umočen u to crno blato. Osećao sam se nekako izgubljen između modrog i belog neba i jednoličnosti tih boja, lepljive crnine raskvašenog katrana, mutne crnine odela i lakirane crnine kola. Sve to, sunce, miris kože i balege, miris laka i tamjana, umor od neprospavane noći, mutilo mi je pogled i misli. Osvrnuh se još jedanput — učini mi se da je Perez, koji dobro poznaje ovaj kraj, udario prečicom, ne bi li nas sustigao. Na okuci nam se pridružio. Zatim smo ga opet izgubili. Ponovo je

udario poljem, i tako više puta. Osećao sam kako mi krv udara u slepoočnicama.

Sve se posle toga odigralo toliko brzo, sigurno i prirodno, da se više ničega ne sećam. Samo nečega — kad smo ulazili u selo, obratila mi se bolničarka. Glas joj je bio neobičan, nije joj pristajao uz lice, bio je milozvučan i drhtav. Rekla mi je: „Ako čovek hoda polako, može da dobije sunčanicu. A ako ide prebrzo, oznoji se pa ga u crkvi uhvati groznica.” Imala je pravo. Nema drugog izlaza. Sačuvao sam u sećanju još nekoliko slika od toga dana — Perezovo lice, na primer, kad nas je poslednji put sustigao blizu sela. Krupne suze od uzrujanosti i boli kapljale su mu na obraze, ali zbog bora nisu tekle niz lice. Širile su se, stapale i stvarale vodenu površinu na tom oronulom licu. Tu su još bili crkva i seljani na pločnicima, crveni zdravci na grobovima. Perezova nesvestica (kao da se lutak razglavio), zemlja crvena kao krv što se kotrlja po majčinom kovčegu, belo korenje izmešano sa zemljom, pa opet ljudi, glasovi, selo, čekanje pred kafanom, neprekidno brujanje motora i moja radost kad je autobus upao u more svetala u gradu Alžiru i kad sam pomislio da ću leći i spavati punih dvanaest sati.

II

Probudivši se, shvatio sam zašto je šef bio onako nezadovoljan kad sam zatražio dva dana odsustva — danas je subota. To sam bio takoreći zaboravio, ali kad sam ustao, pala mi je na pamet ta misao. On je, potpuno razumljivo, izračunao da ću s nedeljom imati četiri dana odsustva, a to mu nije bilo pravo. Ali, s jedne strane, nisam ja kriv što su majku pokopali juče a ne danas, a s druge strane, ionako bih bio slobodan u subotu i nedelju. Razume se samo po sebi da ga ipak razumem.

Bilo mi je teško da ustanem, jer sam bio umoran od jučerašnjeg dana. Dok sam se brijao, pitao sam se šta da radim, pa sam rešio da odem na kupanje. Odvezao sam se tramvajem do kupališta u luci. Tu sam skočio u kanal. Bilo je mnogo mladih. U vodi sam našao Mariju Kardonu, daktilografinju koja je nekad radila u našoj kancelariji i koju sam tada priželjkivao. A i ona mene, čini mi se. Ali je uskoro otišla, i nismo mogli ništa da učinimo. Pomogao sam joj da se popne na bovu, i usput sam joj ovlaš dodirnuo rukom grudi. Bio sam još u vodi, a ona je već ležala potrbuške na bovi. Okrenula mi se. Kosa joj je pala na oči i smejala se. Popeo sam se na bovu i legao do nje. Bilo je lepo, i kao u šali zabacio sam glavu i spustio je na njen stomak. Nije ništa rekla,